



страдал твърде много — пише френският биограф, — затето му е бил спестен този последен удар. Той почина, без да получи отговор на тревожните въпроси, които беше отправил към сина си, чието отсъствие го беше измъчвало толкова дълго време: „Ще те видя ли аз? и как? Но кога? аз, мъртъв или не /Ето моя завет:/ Имай страх от бога, не мрази никого и носи достойно твоят им/ Което бе според писаните закони носено.“

Поклонниците и читателите на Верлен ще бъдат всякак задовъдени и признателни на Пиер Петифис за неговия написан с преклонение пред Верленовата памет биографичен очерк за поета, когото видният аргентински поет и критик Хорхе Луис Борхес поставя със суверенно право на най-висок пиедестал.

Книгата на Пиер Петифис се чете с най-голямо удовлетворение, защото в разгърнатата гама на прилуките в бедствения живот на Верлен фактите, които френският изследовател изнася и тълкува, очертават особено живо човешката личност на поета, която греє с вътрешно озарение. Много са тъжните страници, които Пиер Петифис ни разказва за живота на поета, в който активно участие има Артюр Рембо, „младият демон от Шарвил“, когото Верлен искаше да възпрепятства да го последва в Париж, където се надяваше да се помири с жена си и да поднови съвместния им живот.

Произшествията и анекдотите, свързани с неповторимото „бохемство“ на „бедния Лелиан“, внасят нова окраска в живота на Верлен, над когото блестящ ореолът на истинска поетическа слава, „слава, която ще бъде вечна“, както убедително пише биографът Пиер Петифис. Съвкупността на анекдотите, които френският автор вилита в живописната биография на поета, й придават необикновена изразителност и я правят по-увлекателна от приключески роман. Вълнуващи са фактите, които Пиер Петифис привежда в редица страници на своето ярко изложение, отразяващи покъртителната съдба на големия и неповторим поет, който издигна френския стих на недосегаема висота, но стигна в последните години на своя неравен живот, болен и без средства, до просяк, за което пише неговият френски биограф, който ни разказва следното: „През есента на 1895 г. Верлен се появи за съвсем кратки разходки в Латинския квартал. Тези появявания на поета ще оставят един ненакърним спомен у всички, които го бяха видели. Както някога в Кулом, появява Пиер Петифис, той будеше с присъствието си адмирация и страх. Хората се спираха, за да го видят, защото представляваше необикновено зрелище.“ Андре Жид — прибавя биографът на поета — пише: „Като пииян Верлен беше страшен.“ Той разказва, че го видял един ден, облегнат на една стена, и в същото време близък поток отнася падналата му във водата шапка, а група момчета, наблюдавайки произшествието, отправяли с присмех оскърбителни думи към зло-

получния поет. Именитият в нашата съвременност френски поет и есеист Пол Валери, който в 1895 г. е бил на двадесет и четири години, разказва в една от книгите си под общия наслов „Вариете“ следното: „Виждах Верлен поет всеки ден да минава, излизайки от своето странно жилище (antre grotesque), да се запътва, размахвайки ръце, към някоя естива кръчма на рела на Политехниката. Този прокълнат, този благословен човек удрише земята, накуцващ, с тежкия бастун на скитниците и инвалидите. Жалък, но с пламък в скритите си под рунтавите вежди очи, той учудваше хората на улицата с бруталната си величественост и с блясъка на изумителната си реч. Под мишница с приятели, облегнат на ръката на някоя жена, той разговаряше, чукайки по улицните плочи, с придружаващите го, внимателно вслушани в думите му. Спираше се отведижд навремени, яростно запленен от пълнотата на изречената псувня. Сетне спорът стихваше. Верлен с хората си се отдалечаваше посредством досадното тропане на дървени обувки и тежки бастуни, проявявайки особен гняв, който се смменяше понякога, като по чудо, с един почти чист, детски смях.“

Високото качество на книгата, която Пиер Петифис ни е дал върху Верлен, в сравнение с други досегашни съчинения върху „бедния Лелиан“ е на първо място в точното, критически проверено изложение на богатия фактологичен материал, в събирането и разполагането на който авторът е бил подпомогнат до голяма степен от усърдието, с което той бе подготвил един свой по-раншен труд, изискващ сродна документация — върху Верленовия приятел и спътник в един от най-творческите му периоди — Артюр Рембо. В живота на двамата гениални поети има много — и при това фатални пресеци точки, върху които се изгражда един гризлив анализ на фактите. Забележителен момент в дружбата на двамата познати, който решително отбелязват всички Верленови биографи, е изстрелът, който „бедният Лелиан“ насочва срещу Рембо при пребиваването им в белгийската столица, защото последният поискал да го изостави. Известна е историята на този злополучен изстрел, заради който Верлен е изпратен в затвора. Биографът Пиер Петифис описва подробно произшествието, между другото и обръщението на Верлен към ВикторЮго да се застъпи пред надлежните административни власти за освобождаването му от затвора. С много истини и полустини е изпълнена историята около съжителството на двамата поети. Сериозното и комичното, върното и измисленото изграждат един такъв текст, който не може да се чете равнодушно, текст, който отразява странните лъкатушения на Верленовия път в живота. Неволно изпитвам увлечението да прошаля настоящия текст с някои от обичайните за Верлен своеобразни постъпки, които и размиват, и будят съжаление. На

с. 342 биографът Пиер Петифис разказва: „Много наскоро, след като е срещнал Верлен, последният поканва в уговорен час на обед Леон Блоа (съвременен тогава памфлетист и поет — Н. Д.). Блоа се явява в установения час в жилището на поета. Понеже никой не отговорил на почукването върху вратата, която била полуоткритата, Блоа влязъл безшумно и видял Верлен спящ върху леглото. Гостът посегнал тихо към един стол и в момента, когато бил обърнат с гръб, пробудилът се Верлен му стоварва по шията и по гърба множество юмруци. Свит под нападението, гостът успял да хвърли срещу нападателя си една ваза с вода, преди да се измъкне, уплашен. Никакво обяснение не последвало между двамата. Верлен е бил навярно пиян и нападението му ще да е било отговор на една дълго време спотаена омраза. Впоследствие Леон Блоа казваше: „Ще говоря за Верлен само пред смъртния му одър!“ Все във връзка с тази случка биографът добавя: „Един ден Верлен съглежда Леон Блоа на терасата на кафе „Франсоа I“ в компания с художника Анри дьо Гру. Машинално Леон Блоа свалил шапка. — „За какво ме поздравявате Вие — изкрещява Верлен вбесен. Блоа не отвърнал, но навеждайки се към приятеля си, промълвил: „За мъртвите само почест...“

Подобни кратки остроумни реплики из-

пъстрят биографичната книга на френския автор и внасят живост, оцветявайки стилистично разказа на Пиер Петифис, в прелипите на който се преплитат и творчески оценки за необикновеното дело на този — по думите на Пол Валери — „бунтовен и често пиян „клошар“ (бездомен скитник из парижките подземия и мансарди — Н. Д.). брат в мизерията на Франсоа Вийон и постоянен клиент на задимените „таверни“ в парижкия квартал Сент-Женевиев.

Като завършвам прочита на внушителната по обем (над 500 големи страници) биография на Верлен, този „принц на поетите“ по единодушното признание на неговите съвременници, склонен съм да приподрека казаното от един критик (Пиер-Оливие Валсер) за тази най-нова биография на поета, а именно: „Когато човек знае всичко за Рембо, знае почти всичко и за Верлен“, до такава степен животът на двамата поети е изразил „паралелно“. „С голяма яснота, при великолепно познаване на епохата, опрян на безпогрешна документация, пише Пиер-Оливие Валсер в критическата си статия за новата Верленова биография от Пиер Петифис, френският есеист е описал особено живо и пластично необикновения и покъртителен живот на „бедния Лелиан“.“

Николай Дончев

## SOMMAIRE

### *Le centenaire de la mort de Karl Marx*

|                                                      |    |
|------------------------------------------------------|----|
| Ivan Granitzki — Karl Marx et la critique littéraire | 3  |
| Vélizar Iliev — Engels et Lessing                    | 16 |

\*\*\*

|                                                                                                  |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Ludmila Stojanova — Le diabolisme bulgare. Traits de sa poétique                                 | 34  |
| Annani Stoinev — Ilya Bechkov. Pensées sur la morale et l'art                                    | 53  |
| Marguerite Bradistilova — Les recherches du genre dans les dialogues de la Renaissance           | 72  |
| Pètr Kolédarov — Quand et pourquoi Dimitri Chomatian a écrit la brève „Vie“ de Clément d'Ochrid? | 89  |
| Guéorgui Pentchev — L'homme et le monde dans le nouveau roman soviétique                         | 101 |
| Youri Borev (URSS) — Le problème des origines de la littérature et de l'art                      | 115 |

### *Communications scientifiques*

|                                                                                                                         |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Ekatérina Ivanova — Dimitre Dimov et „Le Jardin des Supplices“ d'Octave Mirbeau                                         |     |
| Katia Popova — La revue „Mascarad“                                                                                      | 130 |
| Laura Baz-Fotiade, Strahil Popov — Une nouvelle rencontre fructueuse entre les savants bulgares et les savants roumains | 137 |
|                                                                                                                         | 151 |

### *A travers la presse étrangère*

|                                                       |     |
|-------------------------------------------------------|-----|
| Lu dans les revues littéraires de France et du Canada | 157 |
|-------------------------------------------------------|-----|

### *Revue*

|                                                                                                             |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Radoslav Radev — „Necho Bontchev, critique et traducteur“, par Ivan Sestrimski                              | 162 |
| Guéorgui Dimov — „Ludmil Stojanov. Du symbolisme au réalisme socialiste“, par V. A. Zakharjevska (en russe) | 164 |
| Nicolai Dontchev — „Verlaine“, par Pierre Petitfils                                                         | 169 |

СП. „ЛИТЕРАТУРНА МИСЪЛ“ ПРИЕМА ЗА ПУБЛИКУВАНЕ СТАТИИ С ОБЕМ  
ДО 40 СТАНДАРТНИ МАШИНОПИСНИ СТРАНИЦИ. РЪКОПИСИ, НАДВИШАВАЩИ  
ТОЗИ РАЗМЕР, НЕ СЕ РАЗГЛЕЖДАТ ОТ РЕДКОЛЕГИЯТА

Адрес на редакцията: сп. „Литературна мисъл“, ул. „Чапаев“ 52  
бл. 17, 1113 София, тел. 73-31 (вътр. 39-94)

© Институт за литература  
при БАН  
1983  
с/о Jusaator, Sofia

Технически редактор *К. Иванова*

Коректор *Е. Котева*

Дадена за набор на 3. II. 1983 г.

Подписана за печат на 27. V. 1983 г.

Печатни коли 10,75

Издателски коли 13,93

Тираж 1650

Формат 70/100/16

Годишен абонамент 12 лв.

Изд. индекс 9183

Отделна книжка 1, 30 лв.

Печатница на Издателството на Българската академия на науките

1113 София, ул. „Акад. Г. Бончев“, бл. 6

Поръчка № 188